

Vasile CHIRICA

**CERCETĂRILE ARHEOLOGICE DIN CÂMPIA MOLDOVEI.
COLABORAREA PERMANENTĂ CU
MUZEUL JUDEȚEAN DE ISTORIE DIN BOTOȘANI**

Cuvinte cheie: Paleolitic superior vechi, Paleolitic superior recent, Aurignacian, Gravettian.

Nu trebuie să intrăm în detalii de caracter arheologic-geografic pentru a susține ideea că cercetările de specialitate, sistematice, din Câmpia Moldovei au fost și au rămas cele mai intense din întregul teritoriu al României, și acest adevăr se datorează colaborărilor noastre, ale specialiștilor de la Institutul de specialitate din cadrul Academiei Române – Filiala Iași, cu Muzeul de Istorie din Botoșani. Nu ne referim numai la asigurarea fondurilor necesare săpăturilor arheologice sistematice. Este vorba de întregul sistem al colaborărilor, cu toate elementele sale: asigurarea transportului de la Botoșani pe șantierul arheologic, deci ne referim la sprijinul logistic, apoi la susținerea totală uneori, a Laboratorului de restaurare-conservare din cadrul Muzeului, la asigurarea depozitării materialelor arheologice recoltate prin săpăturile sistematice (într-o lungă perioadă de timp, depozitele Muzeului depășeau chiar pe ale Institutului nostru), la publicarea multor studii ale noastre în volumele editate și tipărite de Muzeul de Istorie din Botoșani, dar și la publicarea unor studii în colaborare, de către cercetătorii Institutului și ai Muzeului Botoșani; exemplele acestor frumoase și benefice colaborări pot continua cu realizarea Repertoriului Arheologic al județului Botoșani, prima lucrare de anvergură, după ce Academia Română a renunțat la ideea realizării și tipării unui mare Repertoriu Arheologic al întregii țări. Vom încerca să prezentăm, pe larg, măcar unele dintre rezultatele colaborărilor noastre în domeniul arheologiei, în general, și al Paleoliticului, în special. Fără a proceda la un istoric al cercetărilor, trebuie să remarcăm colaborarea arheologilor ieșeni și bucureșteni cu Muzeul Botoșani, la cercetările sistematice de la Mitoc-Malu Galben și Dealul Sărături (Valea Izvorului)¹, ori la Ripiceni-Izvor², începând din anii 1956-1957, dar și la intensele cercetări arheologice de teren (bine cunoscutele periegeze), în cadrul șantierelor Valea Jijiei – Iași-Botoșani-Dorohoi³, ori Trușești – Jugușeta⁴, și Movila din Șesul Jijiei⁴, îndeosebi după ce, în perioada interbelică, ilustrul geolog și paleolitician, N. N. Moroșan a efectuat intense

¹ C. S. Nicolăescu-Plopșor, N. Zaharia, *Raport preliminar asupra cercetărilor paleolitice din anul 1956 (IV, Mitoc)*, în *Materiale*, V, 1959, pp. 34-38; C. S. Nicolăescu-Plopșor, N. Zaharia, *Cercetările de la Mitoc*, în *Materiale*, VI, 1959, pp. 11-19.

² Al. Păunescu, *Sur la succession des habitatspaléolithiques et postpaléolithiques de Ripiceni-Izvor*, în *Dacia*, N.S., IX, 1965; Al. Păunescu, *Paleoliticul și Mezoliticul de pe teritoriul Moldovei cuprins între Siret și Prut. Studiu monografic*, vol. I/2, Ed. SatyaSay, București, 1999.

³ I. Nestor ș.a., *Studiere asocietății omenești de la începuturile barbariei, din nordul Moldovei. Activitatea șantierului de săpături arheologice Iași-Botoșani-Dorohoi*, în *SCIV*, I, 1950, 1, pp. 28-32.

⁴ M. Petrescu-Dîmbovița ș.a., *Trușești, Monografie arheologică*, Iași, 1999.

¹ C. S. Nicolăescu-Plopșor, N. Zaharia, *Raport preliminar asupra cercetărilor paleolitice din anul 1956 (IV, Mitoc)*, în *Materiale*, V, 1959, pp. 34-38; C. S. Nicolăescu-Plopșor, N. Zaharia, *Cercetările de la Mitoc*, în *Materiale*, VI, 1959, pp. 11-19.

² Al. Păunescu, *Sur la succession des habitatspaléolithiques et postpaléolithiques de Ripiceni-Izvor*, în *Dacia*, N.S., IX, 1965; Al. Păunescu, *Paleoliticul și Mezoliticul de pe teritoriul Moldovei cuprins între Siret și Prut. Studiu monografic*, vol. I/2, Ed. SatyaSay, București, 1999.

³ I. Nestor ș.a., *Studiere asocietății omenești de la începuturile barbariei, din nordul Moldovei. Activitatea șantierului de săpături arheologice Iași-Botoșani-Dorohoi*, în *SCIV*, I, 1950, 1, pp. 28-32.

⁴ M. Petrescu-Dîmbovița ș.a., *Trușești, Monografie arheologică*, Iași, 1999.

Nu trebuie să intrăm în detalii de caracter arheologic-geografic pentru a susține ideea că cercetările de specialitate, sistematice, din Câmpia Moldovei au fost și au rămas cele mai intense din întregul teritoriu al României, și acest adevăr se datorează colaborărilor noastre, ale specialiștilor de la Institutul de specialitate din cadrul Academiei Române – Filiala Iași, cu Muzeul de Istorie din Botoșani. Nu ne referim numai la asigurarea fondurilor necesare săpăturilor arheologice sistematice. Este vorba de întregul sistem al colaborărilor, cu toate elementele sale: asigurarea transportului de la Botoșani pe șantierul arheologic, deci ne referim la sprijinul logistic, apoi la susținerea totală uneori, a Laboratorului de restaurare-conservare din cadrul Muzeului, la asigurarea depozitării materialelor arheologice recoltate prin săpăturile sistematice (într-o lungă perioadă de timp, depozitele Muzeului depășeau chiar pe ale Institutului nostru), la publicarea multor studii ale noastre în volumele editate și tipărite de Muzeul de Istorie din Botoșani, dar și la publicarea unor studii în colaborare, de către cercetătorii Institutului și ai Muzeului Botoșani; exemplele acestor frumoase și benefice colaborări pot continua cu realizarea Repertoriului Arheologic al județului Botoșani, prima lucrare de anvergură, după ce Academia Română a renunțat la ideea realizării și tipării unui mare Repertoriu Arheologic al întregii țări. Vom încerca să prezentăm, pe larg, măcar unele dintre rezultatele colaborărilor noastre în domeniul arheologiei, în general, și al Paleoliticului, în special. Fără a proceda la un istoric al cercetărilor, trebuie să remarcăm colaborarea arheologilor ieșeni și bucureșteni cu Muzeul Botoșani, la cercetările sistematice de la Mitoc-Malu Galben și Dealul Sărături (Valea Izvorului)¹, ori la Ripiceni-Izvor², începând din anii 1956-1957, dar și la intensele cercetări arheologice de teren (bine cunoscutele periegeze), în cadrul șantierelor Valea Jijiei – Iași-Botoșani-Dorohoi³, ori Trușești – Jugușeta⁴, și Movila din Șesul Jijiei⁴, îndeosebi după ce, în perioada interbelică, ilustrul geolog și paleolitician, N. N. Moroșan a efectuat intense

Gravettian.

Cuvinte cheie: Paleolitic superior vechi, Paleolitic superior recent, Aurignacian,

**CERCETĂRILE ARHEOLOGICE DIN CÂMPIA MOLDOVEI.
COLABORAREA PERMANENTĂ CU
MUZEUL JUDEȚEAN DE ISTORIE DIN BOTOȘANI**

Vasile CHIRICA

cercetări arheologice de teren și mici sondaje în stațiunile paleolitice situate între Prut și Nistru⁵. Trebuie să precizăm și faptul că, inclusiv prin colaborarea cu Muzeul Botoșani, neobositul profesor și colaborator al Institutului (Secției) de Arheologie din Iași, N. N. Zaharia a efectuat cele mai intense cercetări arheologice de teren de pe întregul spațiu est-carpatic al României, finalizate cu studii și cu o foarte importantă lucrare, care a primit Premiul "Vasile Pârvan" al Academiei Române⁶. În același sens, corectitudinea profesională ne obligă să recunoaștem că, fără colaborarea cu vrednicul de cinstire, Pavel Șadurschi, pe atunci director al instituției muzeale botoșănene, nu s-ar fi putut realiza Repertoriul Arheologic al Județului Botoșani. Dorim să precizăm faptul că, în fiecare săptămână, vineri dimineața, P. Șadurschi venea la Ripiceni cu mașina Muzeului, iar de aici, cu Al. Păunescu, venea la Mitoc, de unde plecam în comunele județului, cu scopul, declarat, de a descoperi cel puțin trei obiective arheologice noi, pe care le adăugam celor semnalate deja în literatura de specialitate. În final, în 1976, prin strădaniile depuse de colegul nostru de la Institutul bucureștean de Arheologie, s-a reușit tipărirea unui volum cu o cantitate imensă de materiale arheologice și istorice⁷. În acest context, mai adăugăm și colaborarea cu colegul Octavian Ticu Șovan, la realizarea unui volum de sinteză cu privire la Valea Prutului Mijlociu⁸. De altfel, chiar dacă în spațiul est-carpatic al României nu au existat acei pionieri ai cercetărilor arheologice, ca în Dobrogea sau Transilvania, trebuie să recunoaștem că și aici, la noi, Gregoriu Ștefănescu, Ion Simionescu – geologi⁹ – ori Theodor Burada, etnograf și folclorist¹⁰, au deschis drumurile viitorilor arheologi, căci, iată ce spunea Vladimir Dumitrescu, citându-l pe Vasile Pârvan: *Arheologia este într-adevăr o disciplină științifică, ai cărei slujitori trebuie să fie, în fiecare clipă a muncii lor, nu numai cunoscători ai problemelor pe care le studiază și a metodelor ce trebuie urmate – atât în cercetarea de teren, cât și în prelucrarea științifică a rezultatelor acesteia – dar, totodată, trebuie, așa cum a spus atât de frumos și de adevărat acum câteva decenii (la începutul secolului XX, s. ns.) marele nostru magistr, Vasile Pârvan, să ardă el însuși la flacăra nestinsă a pasiunii pentru munca și disciplina căreia i s-a dedicat. Pentru reconstituirea istorică – parțială sau mai generală – ce formează țelul final al oricărei cercetări pe care o întreprinde, datoria arheologului este aceea de a încerca să redea viață și să facă să vorbească fiecare ciob modest, rămas de la o oală străveche, fiecare uneltă, primitivă sau mai evoluată, și orice alt obiect sau complex pe care, cu migală și cu permanentă emoție, el îl smulge pământului, prin săpături sistematice, scofându-l astfel din anonimatul și din adevăratul mormânt în care depunerile succesive de țărână l-au ascuns, tănuindu-i cu gelozie existența de-a lungul milenilor. Fiecare din aceste resturi și observații trebuie să ne facă să înțelegem cum au trăit, ce au gândit, cum au lucrat, ce au realizat, și, - în ultimă instanță – cine au fost îndepărtații noștri predecesori și strămoși direcți sau*

⁵N. N. Moroșan, *Le Pléistocène et le Paléolithique de la Roumanie du Nord-Est (Les dépôts géologiques, leur faune, flore et produits d'industrie)*, în AIGR, XIX, București, 1938.

⁶N. Zaharia, M. Petrescu-Dîmbovița, Em. Zaharia, *Așezări din Moldova. De la Paleolitic până în secolul al XVIII-lea*, EARSR, București, 1970.

⁷Al. Păunescu, P. Șadurschi, V. Chirica, *RAJB*, vol. I-II, București, 1976.

⁸V. Chirica, Oct.-Liviu Șovan, *Civilisations préhistoriques et protohistoriques dans la zone du Prut Moyen*, BAI, XVI, edit. PIM, Iași, 2006.

⁹V. Chirica, *Gisements paléolithiques de Mitoc. Le Paléolithique supérieur de Roumanie à la lumière des découvertes de Mitoc*, BAI, XI, Iași, 2001.

¹⁰V. Chirica, M. Tanasachi, *RAJI*, vol. I-II, Iași, 1984, 1985.

cercetări arheologice de teren și mici sondaje în stațiunile paleolitice situate între Prut și Nistru⁵. Trebuie să precizăm și faptul că, inclusiv prin colaborarea cu Muzeul Botoșani, neobositul profesor și colaborator al Institutului (Secției) de Arheologie din Iași, N. N. Zaharia a efectuat cele mai intense cercetări arheologice de teren de pe întregul spațiu est-carpatic al României, finalizate cu studii și cu o foarte importantă lucrare, care a primit Premiul "Vasile Pârvan" al Academiei Române⁶. În același sens, corectitudinea profesională ne obligă să recunoaștem că, fără colaborarea cu vrednicul de cinstire, Pavel Șadurschi, pe atunci director al instituției muzeale botoșănene, nu s-ar fi putut realiza Repertoriul Arheologic al Județului Botoșani. Dorim să precizăm faptul că, în fiecare săptămână, vineri dimineața, P. Șadurschi venea la Ripiceni cu mașina Muzeului, iar de aici, cu Al. Păunescu, venea la Mitoc, de unde plecam în comunele județului, cu scopul, declarat, de a descoperi cel puțin trei obiective arheologice noi, pe care le adăugam celor semnalate deja în literatura de specialitate. În final, în 1976, prin strădaniile depuse de colegul nostru de la Institutul bucureștean de Arheologie, s-a reușit tipărirea unui volum cu o cantitate imensă de materiale arheologice și istorice⁷. În acest context, mai adăugăm și colaborarea cu colegul Octavian Ticu Șovan, la realizarea unui volum de sinteză cu privire la Valea Prutului Mijlociu⁸. De altfel, chiar dacă în spațiul est-carpatic al României nu au existat acei pionieri ai cercetărilor arheologice, ca în Dobrogea sau Transilvania, trebuie să recunoaștem că și aici, la noi, Gregoriu Ștefănescu, Ion Simionescu – geologi⁹ – ori Theodor Burada, etnograf și folclorist¹⁰, au deschis drumurile viitorilor arheologi, căci, iată ce spunea Vladimir Dumitrescu, citându-l pe Vasile Pârvan: *Arheologia este într-adevăr o disciplină științifică, ai cărei slujitori trebuie să fie, în fiecare clipă a muncii lor, nu numai cunoscători ai problemelor pe care le studiază și a metodelor ce trebuie urmate – atât în cercetarea de teren, cât și în prelucrarea științifică a rezultatelor acesteia – dar, totodată, trebuie, așa cum a spus atât de frumos și de adevărat acum câteva decenii (la începutul secolului XX, s. ns.) marele nostru magistr, Vasile Pârvan, să ardă el însuși la flacăra nestinsă a pasiunii pentru munca și disciplina căreia i s-a dedicat. Pentru reconstituirea istorică – parțială sau mai generală – ce formează țelul final al oricărei cercetări pe care o întreprinde, datoria arheologului este aceea de a încerca să redea viață și să facă să vorbească fiecare ciob modest, rămas de la o oală străveche, fiecare uneltă, primitivă sau mai evoluată, și orice alt obiect sau complex pe care, cu migală și cu permanentă emoție, el îl smulge pământului, prin săpături sistematice, scofându-l astfel din anonimatul și din adevăratul mormânt în care depunerile succesive de țărână l-au ascuns, tănuindu-i cu gelozie existența de-a lungul milenilor. Fiecare din aceste resturi și observații trebuie să ne facă să înțelegem cum au trăit, ce au gândit, cum au lucrat, ce au realizat, și, - în ultimă instanță – cine au fost îndepărtații noștri predecesori și strămoși direcți sau*

¹¹ VI. Dumitrescu, *Oameni și cioburi*, Edit. Muzeul Dunării de Jos, Călărași, 1993, p. 6.
¹² V. Chirica, I. Borzic, N. Chetaru, *Gisements du Paléolithique supérieur ancien entre le Dniestr et la Tissa*, BAI, V, Iasi, 1996, 335 p.; V. Chirica, I. Borzic, *Gisements du Paléolithique inférieur et moyen entre le Dniestr et la Tissa*, BAI, XIV, Iasi, 2005, 385 p.; V. Chirica, I. Borzic, *Gisements du Paléolithique supérieur récent entre le Dniestr et la Tissa*, BAI, XXII, Edit. PIM, Iasi, 2009, 323 p.

indirecți de-a lungul sutelor și uneori a miilor de milenii ce s-au scurs de la prima lor apariție pe pământul românesc¹¹. În ceea ce ne privește, chiar dacă vom fi considerat lipsit de modestia specifică arheologului de bună credință, afirmăm că suntem mândru că ne-am început cariera de arheolog și că am fost contemporan cu distinșii înaintași Mircea Petrescu-Dîmbovița, Anton Nițu, Adrian Florescu (Iași), Dionisie M. Pippidi, Emil Condurachi, Radu Vulpe, Dorin Popescu, Gh. Ștefan (București) și încă mulți alți arheologi ai României deceniilor 7-9 ale secolului trecut. Putem spune, din nou cu modestie, că am reușit să scoatem, de la Ripiceni și Mitoc, pe Prut, ori de la Cosăuți și Molodova, pe Nistru, *lucrul mâinilor omului*, unelte ale epocii paleolitice, pe care le-am oferit specialiștilor pentru a se bucura de cunoașterea creației materiale a comunităților umane din epoca paleolitică. În urma cercetărilor de teren, din județele Botoșani și Iași, am smuls din uitarea pământului cantități și valori impresionante de materiale arheologice, pe care le-am publicat, pentru a fi cunoscute de toți cei interesați să știe ce au realizat oamenii de pe aceste spații geografice, cu multe mii sau chiar zeci de mii de ani în urmă. Mai precizăm încă faptul că aceste două repertorii arheologice județene (Botoșani și Iași) au stat la baza primelor încercări de închegare a unor sinteze pe culturi arheologice din spațiul est-carpatic, al României, realizate de Adrian C. Florescu, Dan Gh. Teodor, Al. Păunescu, V. Chirica.

Cercetările sistematice realizate de arheologii ieșeni și botoșăneni au continuat, la Mitoc-Pârâu lui Istrati, Malu Galben și Valea lui Stan, la Ripiceni-Izvor, Crasnaleuca, Cotu Miculinți, la Ștefănești-Podul peste Bașeu și în multe alte stațiuni cu urme de locuire din Preistorie și Protoistorie, printre care, ne face plăcere să amintim imensa necropolă din sec. V d.Hr. de la Mihălășeni, săpată în întregime de colegul nostru Octavian Ticu Șovan, și tipărită într-o manieră științifică de excepție.

În ceea ce privește valorificarea științifică a descoperirilor, noi ne limităm doar la a enunța câteva rezultate, din domeniul Paleoliticului superior, de la Mitoc-Malu Galben, la care am ajuns prin colaborarea cu neobositul nostru coleg Ilie Borzic, de la Institutul de specialitate din Chișinău și cu colegii belgieni, de la Universitatea din Liège sau de la Institutul Regal de Științele Naturii, din Bruxelles. Studiile tipărite în colaborare, în publicații occidentale de specialitate sunt prea numeroase pentru a le evidenția în acest cadru, de aceea ne vom referi doar la acelea prin care am adus contribuții majore la clarificarea unor aspecte ale cunoașterii tehnolo-tipologiei litice de la Malu Galben și a aspectelor climatice din marea stațiune paleolitică. Dar, precizăm încă o dată, că nici aceste studii nu s-ar fi putut realiza fără extraordinar de bogatele tehnolo-complexe litice de la Mitoc, din perioada intenselor săpături sistematice, efectuate între anii 1972 – 2016, cu fonduri asigurate de Academia Română, de Muzeul Județean de Istorie din Botoșani, sau de Universitatea din Liège. În colaborare cu Ilie Borzic de la Chișinău, noi am realizat o serie de volume tematice, deoarece am dorit ca și teritoriul românesc dintre Prut și Nistru să intre în circulația internațională a cunoașterii descoperirilor paleolitice de valoare continentală¹². În fiecare dintre aceste volume de sinteză noi am inclus cele mai importante stațiuni paleolitice situate între Prut și Nistru (inclusiv marea stațiune de la

indirecți de-a lungul sutelor și uneori a miilor de milenii ce s-au scurs de la prima lor apariție pe pământul românesc¹¹. În ceea ce ne privește, chiar dacă vom fi considerat lipsit de modestia specifică arheologului de bună credință, afirmăm că suntem mândru că ne-am început cariera de arheolog și că am fost contemporan cu distinșii înaintași Mircea Petrescu-Dîmbovița, Anton Nițu, Adrian Florescu (Iași), Dionisie M. Pippidi, Emil Condurachi, Radu Vulpe, Dorin Popescu, Gh. Ștefan (București) și încă mulți alți arheologi ai României deceniilor 7-9 ale secolului trecut. Putem spune, din nou cu modestie, că am reușit să scoatem, de la Ripiceni și Mitoc, pe Prut, ori de la Cosăuți și Molodova, pe Nistru, *lucrul mâinilor omului*, unelte ale epocii paleolitice, pe care le-am oferit specialiștilor pentru a se bucura de cunoașterea creației materiale a comunităților umane din epoca paleolitică. În urma cercetărilor de teren, din județele Botoșani și Iași, am smuls din uitarea pământului cantități și valori impresionante de materiale arheologice, pe care le-am publicat, pentru a fi cunoscute de toți cei interesați să știe ce au realizat oamenii de pe aceste spații geografice, cu multe mii sau chiar zeci de mii de ani în urmă. Mai precizăm încă faptul că aceste două repertorii arheologice județene (Botoșani și Iași) au stat la baza primelor încercări de închegare a unor sinteze pe culturi arheologice din spațiul est-carpatic, al României, realizate de Adrian C. Florescu, Dan Gh. Teodor, Al. Păunescu, V. Chirica.

Cercetările sistematice realizate de arheologii ieșeni și botoșăneni au continuat, la Mitoc-Pârâu lui Istrati, Malu Galben și Valea lui Stan, la Ripiceni-Izvor, Crasnaleuca, Cotu Miculinți, la Ștefănești-Podul peste Bașeu și în multe alte stațiuni cu urme de locuire din Preistorie și Protoistorie, printre care, ne face plăcere să amintim imensa necropolă din sec. V d.Hr. de la Mihălășeni, săpată în întregime de colegul nostru Octavian Ticu Șovan, și tipărită într-o manieră științifică de excepție.

În ceea ce privește valorificarea științifică a descoperirilor, noi ne limităm doar la a enunța câteva rezultate, din domeniul Paleoliticului superior, de la Mitoc-Malu Galben, la care am ajuns prin colaborarea cu neobositul nostru coleg Ilie Borzic, de la Institutul de specialitate din Chișinău și cu colegii belgieni, de la Universitatea din Liège sau de la Institutul Regal de Științele Naturii, din Bruxelles. Studiile tipărite în colaborare, în publicații occidentale de specialitate sunt prea numeroase pentru a le evidenția în acest cadru, de aceea ne vom referi doar la acelea prin care am adus contribuții majore la clarificarea unor aspecte ale cunoașterii tehnolo-tipologiei litice de la Malu Galben și a aspectelor climatice din marea stațiune paleolitică. Dar, precizăm încă o dată, că nici aceste studii nu s-ar fi putut realiza fără extraordinar de bogatele tehnolo-complexe litice de la Mitoc, din perioada intenselor săpături sistematice, efectuate între anii 1972 – 2016, cu fonduri asigurate de Academia Română, de Muzeul Județean de Istorie din Botoșani, sau de Universitatea din Liège. În colaborare cu Ilie Borzic de la Chișinău, noi am realizat o serie de volume tematice, deoarece am dorit ca și teritoriul românesc dintre Prut și Nistru să intre în circulația internațională a cunoașterii descoperirilor paleolitice de valoare continentală¹². În fiecare dintre aceste volume de sinteză noi am inclus cele mai importante stațiuni paleolitice situate între Prut și Nistru (inclusiv marea stațiune de la

¹¹ VI. Dumitrescu, *Oameni și cioburi*, Edit. Muzeul Dunării de Jos, Călărași, 1993, p. 6.

¹² V. Chirica, I. Borzic, N. Chetaru, *Gisements du Paléolithique supérieur ancien entre le Dniestr et la Tissa*, BAI, V, Iasi, 1996, 335 p.; V. Chirica, I. Borzic, *Gisements du Paléolithique inférieur et moyen entre le Dniestr et la Tissa*, BAI, XIV, Iasi, 2005, 385 p.; V. Chirica, I. Borzic, *Gisements du Paléolithique supérieur récent entre le Dniestr et la Tissa*, BAI, XXII, Edit. PIM, Iasi, 2009, 323 p.

Molodova V, deoarece în momentul descoperirii sale, de către N. N. Moroșan, situl paleolitic aparținea, teritorial, României).

Revenind la colaborarea cu colegii belgieni, menționăm, mai întâi, Monografia pluridisciplinară a stațiunii Mitoc-Malu Galben¹³. Aici trebuie să adăugăm numeroasele studii publicate în asociere cu Paul Haesaerts (Institutul Regal de Științele Naturii din Bruxelles) și cu Marcel Otte (Universitatea din Liège). Aceste studii au fost axate pe două dimensiuni: arheologia Paleoliticului superior de la Mitoc, în context european, și geocronologia locuirilor paleolitice de la Mitoc-Malu Galben, în asociere cu alte stațiuni paleolitice din estul și centrul Europei. De altfel, am putea spune că această destul de bogată activitate se poate integra în ceea ce noi am numit diseminarea rezultatelor cercetărilor¹⁴. Ne referim la manifestările științifice, unele fiind organizate în cooperare cu Muzeul Botoșani, altele doar sub auspiciile Academiei Române – Filiala Iași. Astfel, primul Colocviu Internațional, pe care l-am organizat în 1985, pentru a aniversa împlinirea unui secol de la prima descoperire paleolitică în spațiul est-carpatic al României, a determinat participarea unor binecunoscuți specialiști din țară și de peste hotare. Este și aici de remarcat implicarea Muzeului din Botoșani în etapa a 3-a de organizare a Colocviului, cu asigurarea cazării și a cadrului științific, necesar comunicărilor prezentate în cea de a 3-a zi a acestei foarte importante manifestări științifice pluridisciplinare internaționale. Volumul întocmit și publicat în 1987 a reunit cele mai importante comunicări ale participanților, din România, Cehoslovacia, Franța, Statele Unite ale Americii, cu contribuții notabile la cunoașterea Paleoliticului superior și a Mezoliticului din România și din Europa¹⁵. În același sens, menționăm redactarea și publicarea unui important volum consacrat civilizațiilor arheologice preistorice și protoistorice din Zona Prutului Mijlociu¹⁶, în care noi am precizat, pentru prima dată, caracteristicile esențiale ale stațiunii paleolitice Mitoc-Malu Galben:

- stațiunea cu cel mai înalt profil arheologic și pedo-geologic;
- existența, stratigrafică, a celor mai vechi locuri aurignaciene și gravettiene din România;
- existența tehnocomplexelor aurignaciene tipice, în sensul european al termenului;
- descoperirea primelor piese de artă paleolitică de pe teritoriul României, situate în context arheologic, din punct de vedere stratigrafic și cultural-cronologic;
- reconfigurarea schemei geocronologice a Paleoliticului superior de pe teritoriul României, în corelație deplină cu geocronologia europeană¹⁷.

Trebuie să menționăm că, prin studiile speciale, realizate și publicate în asociere cu P. Haesaerts – Bruxelles, au fost detaliate îndeosebi elementele specifice locuirilor de la

¹³M. Otte, V. Chirica, P. Haesaerts (éds), *L'Aurignacien et le Gravettien de Mitoc-Malu Galben*, ERAUL 72, Liège, 2007.

¹⁴V. Chirica, Val.- C. Chirica, G. Bodi, *La Vallée du Put Moyen – entre Miorcani et Ripiceni. Stratigraphie géologique et habitats paléolithiques*, Edit. PIM, Iași, 2014, pp. 156-157.

¹⁵V. Chirica (éd), *La genèse et l'évolution des cultures paléolithiques sur le territoire de la Roumanie*, Session scientifique dédié au centenaire de la première découverte paléolithique de MITOC (Dép. de Botoșani), Iași-Botoșani, 22-25 octombrie 1985, în BAI II, 1987.

¹⁶V. Chirica, Oct.-Liviu Șovan, *Civilisations préhistoriques et protohistoriques dans la zone du Prut Moyen*, BAI, XVI, Edit. PIM, Iași, 2006.

¹⁷V. Chirica, Oct.-Liviu Șovan, *Civilisations préhistoriques et protohistoriques dans la zone du Prut Moyen*, BAI, XVI, Edit. PIM, Iași, 2006, p. 13.

Moyen, BAI, XVI, Edit. PIM, Iași, 2006, p. 13.

¹⁷V. Chirica, Oct.-Liviu Șovan, *Civilisations préhistoriques et protohistoriques dans la zone du Prut Moyen*, BAI, XVI, Edit. PIM, Iași, 2006.

¹⁶V. Chirica, Oct.-Liviu Șovan, *Civilisations préhistoriques et protohistoriques dans la zone du Prut Botoșani*, Iași-Botoșani, 22-25 octombrie 1985, în BAI II, 1987.

¹⁵V. Chirica (éd), *La genèse et l'évolution des cultures paléolithiques sur le territoire de la Roumanie*, Session scientifique dédié au centenaire de la première découverte paléolithique de MITOC (Dép. de Botoșani), Iași-Botoșani, 22-25 octombrie 1985, în BAI II, 1987.

¹⁴V. Chirica, Val.- C. Chirica, G. Bodi, *La Vallée du Put Moyen – entre Miorcani et Ripiceni. Stratigraphie géologique et habitats paléolithiques*, Edit. PIM, Iași, 2014, pp. 156-157.

¹³M. Otte, V. Chirica, P. Haesaerts (éds), *L'Aurignacien et le Gravettien de Mitoc-Malu Galben*, ERAUL 72, Liège, 2007.

Haesaerts – Bruxelles, au fost detaliate îndeosebi elementele specifice locuirilor de la

Trebuie să menționăm că, prin studiile speciale, realizate și publicate în asociere cu P. Haesaerts, în corelație deplină cu geocronologia europeană¹⁷.

- reconfigurarea schemei geocronologice a Paleoliticului superior de pe teritoriul României, în corelație deplină cu geocronologia europeană¹⁷.
- descoperirea primelor piese de artă paleolitică de pe teritoriul României, situate în context arheologic, din punct de vedere stratigrafic și cultural-cronologic;
- existența tehnocomplexelor aurignaciene tipice, în sensul european al termenului;

România;

- existența, stratigrafică, a celor mai vechi locuri aurignaciene și gravettiene din România;
- stațiunea cu cel mai înalt profil arheologic și pedo-geologic;

caracteristicile esențiale ale stațiunii paleolitice Mitoc-Malu Galben:

- stațiunea cu cel mai înalt profil arheologic și pedo-geologic;

- existența, stratigrafică, a celor mai vechi locuri aurignaciene și gravettiene din România;

- existența tehnocomplexelor aurignaciene tipice, în sensul european al termenului;

- descoperirea primelor piese de artă paleolitică de pe teritoriul României, situate în context arheologic, din punct de vedere stratigrafic și cultural-cronologic;

- reconfigurarea schemei geocronologice a Paleoliticului superior de pe teritoriul României, în corelație deplină cu geocronologia europeană¹⁷.

Trebuie să menționăm că, prin studiile speciale, realizate și publicate în asociere cu P. Haesaerts – Bruxelles, au fost detaliate îndeosebi elementele specifice locuirilor de la Molodova V, deoarece în momentul descoperirii sale, de către N. N. Moroșan, situl paleolitic aparținea, teritorial, României).

Revenind la colaborarea cu colegii belgieni, menționăm, mai întâi, Monografia pluridisciplinară a stațiunii Mitoc-Malu Galben¹³. Aici trebuie să adăugăm numeroasele studii publicate în asociere cu Paul Haesaerts (Institutul Regal de Științele Naturii din Bruxelles) și cu Marcel Otte (Universitatea din Liège). Aceste studii au fost axate pe două dimensiuni: arheologia Paleoliticului superior de la Mitoc, în context european, și geocronologia locuirilor paleolitice de la Mitoc-Malu Galben, în asociere cu alte stațiuni paleolitice din estul și centrul Europei. De altfel, am putea spune că această destul de bogată activitate se poate integra în ceea ce noi am numit diseminarea rezultatelor cercetărilor¹⁴. Ne referim la manifestările științifice, unele fiind organizate în cooperare cu Muzeul Botoșani, altele doar sub auspiciile Academiei Române – Filiala Iași. Astfel, primul Colocviu Internațional, pe care l-am organizat în 1985, pentru a aniversa împlinirea unui secol de la prima descoperire paleolitică în spațiul est-carpatic al României, a determinat participarea unor binecunoscuți specialiști din țară și de peste hotare. Este și aici de remarcat implicarea Muzeului din Botoșani în etapa a 3-a de organizare a Colocviului, cu asigurarea cazării și a cadrului științific, necesar comunicărilor prezentate în cea de a 3-a zi a acestei foarte importante manifestări științifice pluridisciplinare internaționale. Volumul întocmit și publicat în 1987 a reunit cele mai importante comunicări ale participanților, din România, Cehoslovacia, Franța, Statele Unite ale Americii, cu contribuții notabile la cunoașterea Paleoliticului superior și a Mezoliticului din România și din Europa¹⁵. În același sens, menționăm redactarea și publicarea unui important volum consacrat civilizațiilor arheologice preistorice și protoistorice din Zona Prutului Mijlociu¹⁶, în care noi am precizat, pentru prima dată, caracteristicile esențiale ale stațiunii paleolitice Mitoc-Malu Galben:

- stațiunea cu cel mai înalt profil arheologic și pedo-geologic;
- existența, stratigrafică, a celor mai vechi locuri aurignaciene și gravettiene din România;
- existența tehnocomplexelor aurignaciene tipice, în sensul european al termenului;
- descoperirea primelor piese de artă paleolitică de pe teritoriul României, situate în context arheologic, din punct de vedere stratigrafic și cultural-cronologic;
- reconfigurarea schemei geocronologice a Paleoliticului superior de pe teritoriul României, în corelație deplină cu geocronologia europeană¹⁷.

Mitoc-Malu Galben în context central și est european¹⁸, iar ca urmare a studiilor realizate și publicate în cooperare cu M. Otte (Liège), noi am detaliat caracteristicile tehnologice și tipologice ale tehnocomplexelor litice de la Mitoc¹⁹, dar am realizat aceste elemente tehnologice și tipologice în volumul din 2007²⁰. Am stabilit, astfel, existența stratigrafică și tehnico-tipologică a celor cinci nivele aurignaciene (A I inf., A I, A II, A III, A III sup.) și a celor cinci nivele gravettiene (Gr. I, Gr. II, Gr. III, Gr. IV, Gr. dispersat), a căror existență o postulasem în diferite studii de autor. De altfel, organizarea celor două colocvii internaționale, consacrate Aurignacianului (ianuarie 2016), respectiv Gravettianului (mai 2017) de la Mitoc, au avut menirea de a consacra stabilirea stratigrafică și tehnico-tipologică a locuirilor aparținând Paleoliticului superior vechi și recent din marea stațiune paleolitică.

Așadar, subliniem încă o dată că, fără colaborarea remarcabilă cu Muzeul Județean de Istorie din Botoșani, cercetările noastre de specialitate ar fi avut un impact extrem de redus din mai multe considerente. Din acest punct de vedere (dar nu numai), începând cu cercetările de la Mitoc, Ripiceni, Ghireni etc., prezența specialiștilor ieșeni și bucureșteni pe șantierele arheologice din Câmpia Moldovei (teritoriul județului Botoșani) s-a bucurat în permanență de susținerea Muzeului, determinând, prin consecință, descoperiri arheologice de o mare valoare istorică.

Mots-clé: Paléolithique supérieur ancien, Paléolithique supérieur récent, Aurignacien, Gravettien.

LES RECHERCHES DE PLAINE DE LA MOLDAVIE. LA COOPERATION PERMANENTE AVEC LE MUSEE DEPARTAMENTAL D'HISTOIRE DE BOTOȘANI

(Résumé)

Les recherches archéologiques de Plaine de la Moldavie (Département de Botoșani) se sont déroulées par la coopération avec Musée Départemental de Botoșani. Par des

¹⁸ P. Haesaerts, I. Borziac, V. Chirica, F. Damblon, L. Koulakovska, *Cadre stratigraphique et chronologique du Gravettien en Europe centrale*, in *Paleo*, 19, 2007, pp. 31-51; P. Haesaerts, I. Borziac, V. P. Chekha, V. Chirica, F. Damblon, N. I. Drozdov, L. A. Orlova, S. Pirson, J. van derPlicht, *Climatic signature and radiocarbon chronology of middle and late pleniglacial loess from Eurasia: comparison with the marine and Greenland records*, in *Radiocarbon*, Vol 51, Nr 1, 2009, pp. 301-318; P. Haesaerts, I. Borziac, V. P. Chekha, V. Chirica, N. I. Drozdov, L. Koulakovska, L. A. Orlova, J. Van der Plicht, F. Damblon, *Charcoal and wood remains for radiocarbon dating Upper Pleistocene loess sequences in Eastern Europe and Central Siberia*, in *PPP*, 291 (2010), pp. 106-127.

¹⁹ M. Otte, P. Noiret, V. Chirica, I. Borziac, *Rythme évolutif du Gravettien Oriental*, in *XIII-ème Congrès UISPP*, Forlì, vol. VI, 1996, pp. 213-226; M. Otte, P. Noiret, I. Lopez-Bayon, I. Borziac, V. Chirica, *Recherches sur le Paléolithique supérieur de la Moldavie*, in *Archéologie et Préhistoire*, Bull. Soc. Royale Anthropologie et Préhistoire, Bruxelles, 107, 1996, pp. 45-80.

²⁰ M. Otte, P. Noiret, V. Chirica, I. Borziac, 2007. *Mitoc-Malu Galben: étude de l'industrie lithique*, in M. Otte, V. Chirica, P. Haesaerts (dir.), *L'Aurignacien et le Gravettien de Mitoc-Malu Galben*, ERAUL 72, Liège, pp. 85-136; 185-218.

¹⁸ P. Haesaerts, I. Borziac, V. Chirica, F. Damblon, L. Koulakovska, *Cadre stratigraphique et chronologique du Gravettien en Europe centrale*, in *Paleo*, 19, 2007, pp. 31-51; P. Haesaerts, I. Borziac, V. P. Chekha, V. Chirica, F. Damblon, N. I. Drozdov, L. A. Orlova, S. Pirson, J. van derPlicht, *Climatic signature and radiocarbon chronology of middle and late pleniglacial loess from Eurasia: comparison with the marine and Greenland records*, in *Radiocarbon*, Vol 51, Nr 1, 2009, pp. 301-318; P. Haesaerts, I. Borziac, V. P. Chekha, V. Chirica, N. I. Drozdov, L. Koulakovska, L. A. Orlova, J. Van der Plicht, F. Damblon, *Charcoal and wood remains for radiocarbon dating Upper Pleistocene loess sequences in Eastern Europe and Central Siberia*, in *PPP*, 291 (2010), pp. 106-127.

Les recherches archéologiques de Plaine de la Moldavie (Département de Botoșani) se sont déroulées par la coopération avec Musée Départemental de Botoșani. Par des

(Résumé)

LES RECHERCHES DE PLAINE DE LA MOLDAVIE. LA COOPERATION PERMANENTE AVEC LE MUSEE DEPARTAMENTAL D'HISTOIRE DE BOTOȘANI

Mots-clé: Paléolithique supérieur ancien, Paléolithique supérieur récent, Aurignacien, Gravettien.

Așadar, subliniem încă o dată că, fără colaborarea remarcabilă cu Muzeul Județean de Istorie din Botoșani, cercetările noastre de specialitate ar fi avut un impact extrem de redus din mai multe considerente. Din acest punct de vedere (dar nu numai), începând cu cercetările de la Mitoc, Ripiceni, Ghireni etc., prezența specialiștilor ieșeni și bucureșteni pe șantierele arheologice din Câmpia Moldovei (teritoriul județului Botoșani) s-a bucurat în permanență de susținerea Muzeului, determinând, prin consecință, descoperiri arheologice de o mare valoare istorică.

Recent din marea stațiune paleolitică. Așadar, subliniem încă o dată că, fără colaborarea remarcabilă cu Muzeul Județean de Istorie din Botoșani, cercetările noastre de specialitate ar fi avut un impact extrem de redus din mai multe considerente. Din acest punct de vedere (dar nu numai), începând cu cercetările de la Mitoc, Ripiceni, Ghireni etc., prezența specialiștilor ieșeni și bucureșteni pe șantierele arheologice din Câmpia Moldovei (teritoriul județului Botoșani) s-a bucurat în permanență de susținerea Muzeului, determinând, prin consecință, descoperiri arheologice de o mare valoare istorică.

recherches de terrain, et par des recherches archéologiques systématiques, les chercheurs de l'Institut d'Archéologie de Iași, et de l'Institut d'Archéologie de Bucarest, ont découvert des très importantes traces d'habitat préhistoriques et protohistoriques, le Département de Botoșani étant en présent la plus riche zone du Pays en ce qui concerne les découvertes archéologiques.

ILUSTRĂȚII

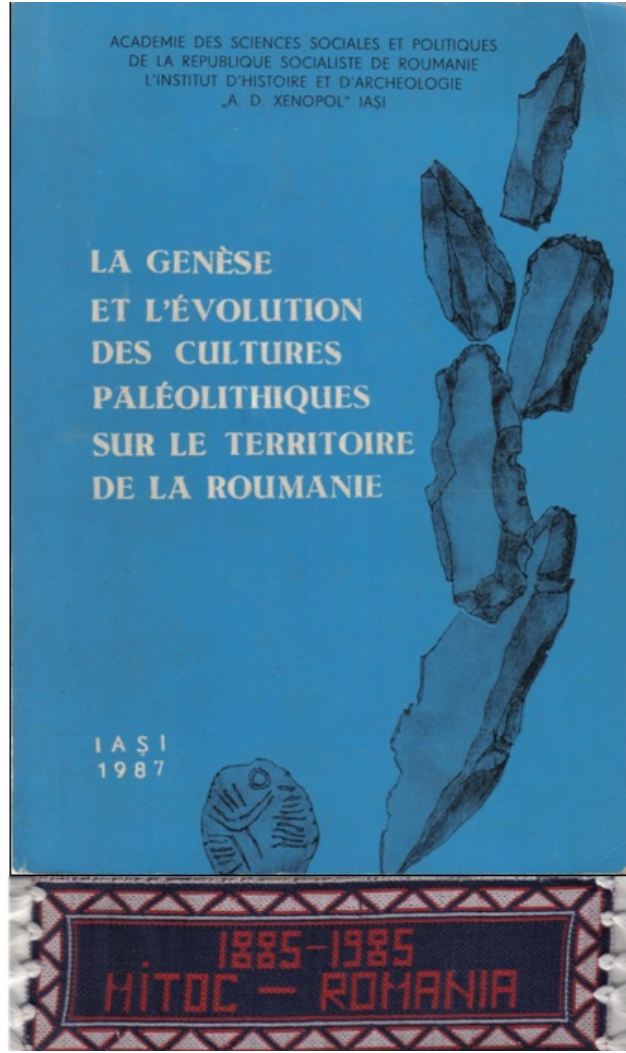
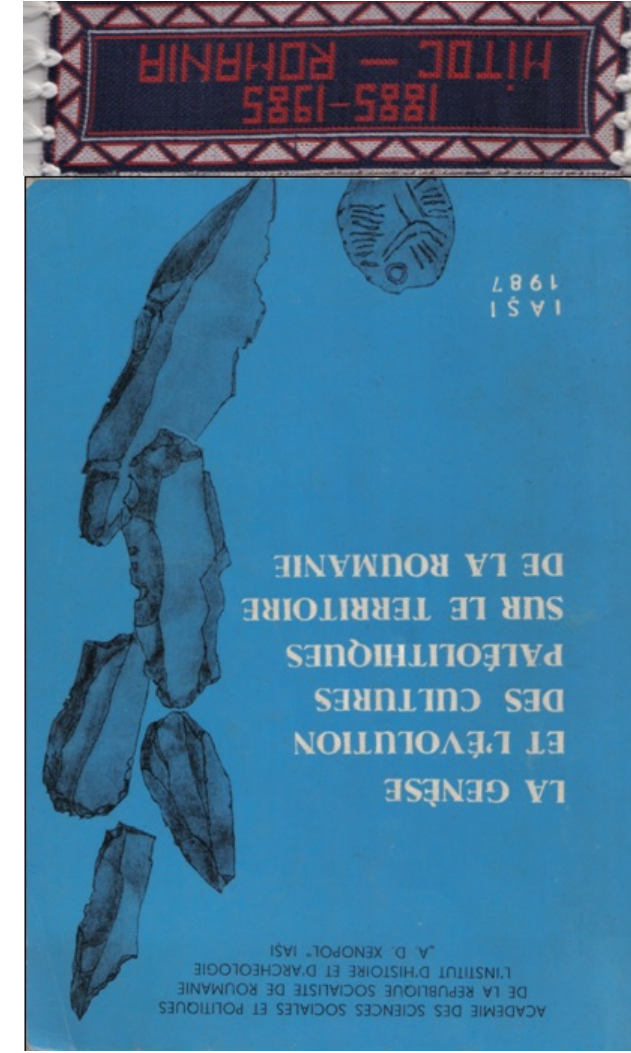

Fig. 1. Coperta lucrării care evocă aniversarea a 100 de ani de la debutul cercetărilor arheologice la Mitoc.

ILUSTRĂȚII

recherches de terrain, et par des recherches archéologiques systématiques, les chercheurs de l'Institut d'Archéologie de Iași, et de l'Institut d'Archéologie de Bucarest, ont découvert des très importantes traces d'habitat préhistoriques et protohistoriques, le Département de Botoșani étant en présent la plus riche zone du Pays en ce qui concerne les découvertes archéologiques.

Fig. 1. Coperta lucrării care evocă aniversarea a 100 de ani de la debutul cercetărilor arheologice la Mitoc.

Fig. 2. **Mitoc – Cotu Mic**: stratigrafie în rupitura naturală a versantului.

Fig. 2. **Mitoc – Cotu Mic**: stratigrafie în rupitura naturală a versantului.

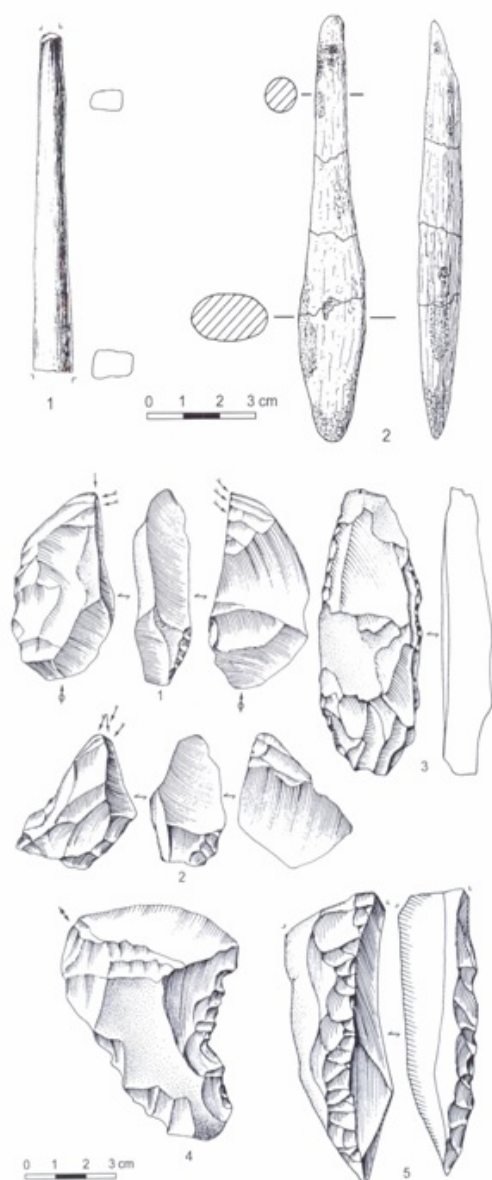
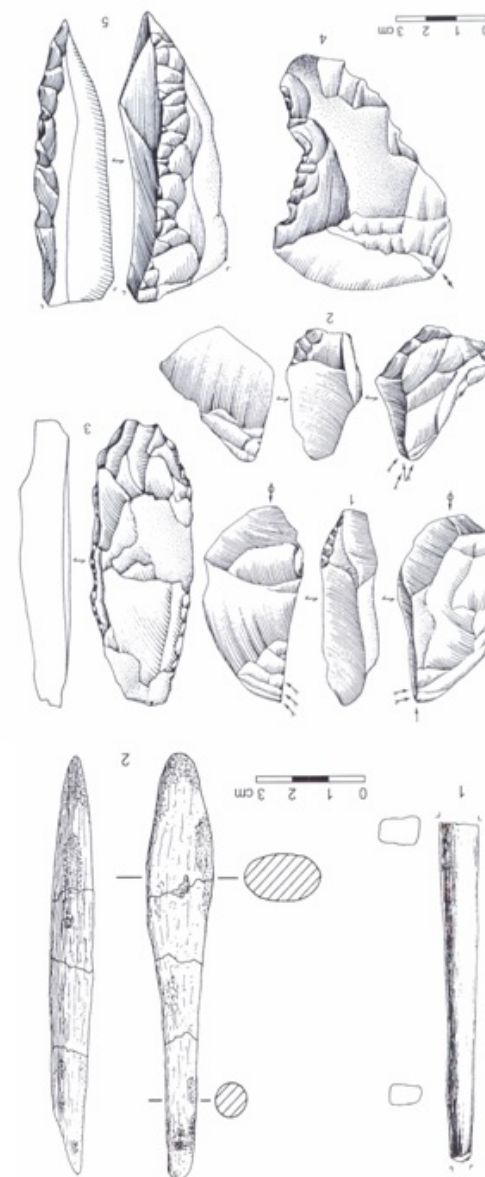

Fig. 3. **Mitoc – Malu Galben.** Aurignacien I: 1, Vârf de corn de ren; 2, vârf de săgeată de tip Mladeč; 3-7, unelte de silex, după M. Otte, V. Chirica, P. Haesaerts, 2007

Fig. 3. **Mitoc – Malu Galben.** Aurignacien I: 1, Vârf de corn de ren; 2, vârf de săgeată de tip Mladeč; 3-7, unelte de silex, după M. Otte, V. Chirica, P. Haesaerts, 2007

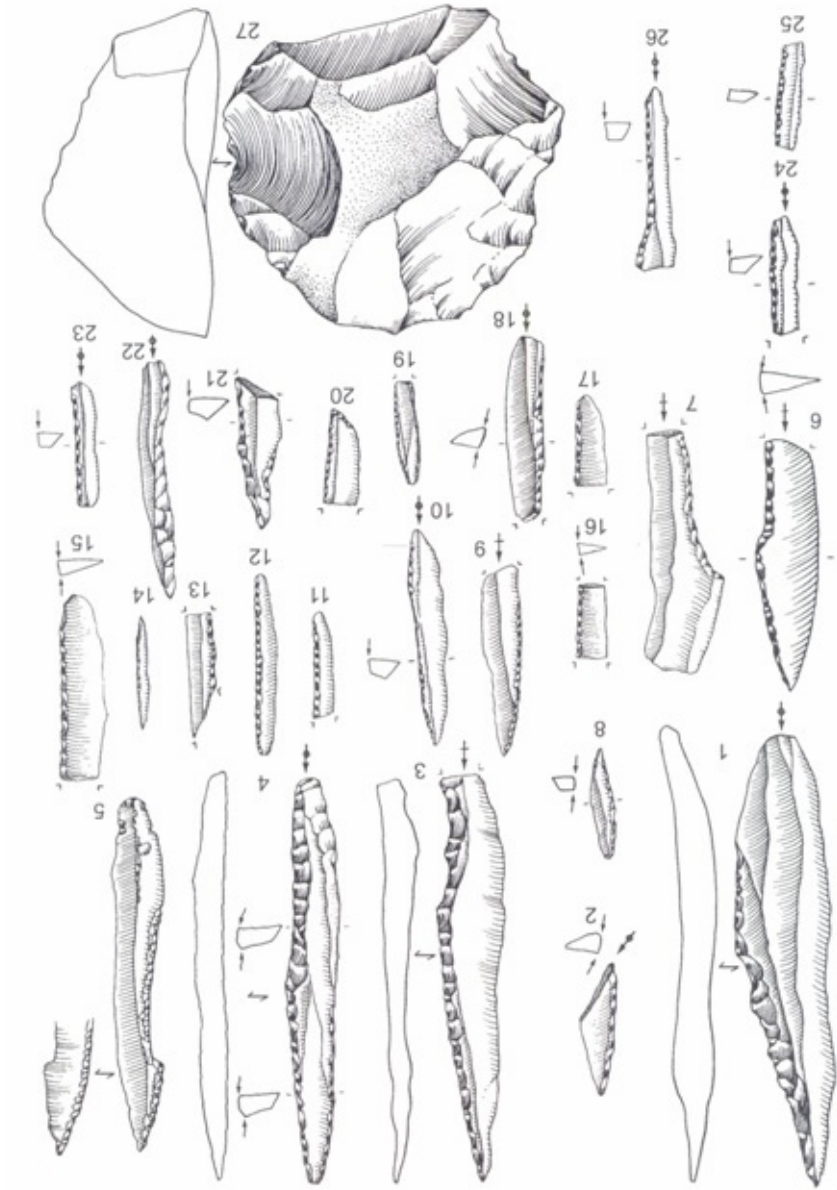

Fig. 4 Mitoc – Malu Galben. Gravettien IV: unelte de silex, după M. Otte, V. Chirica, P. Haesaerts, 2007, fig. 33.

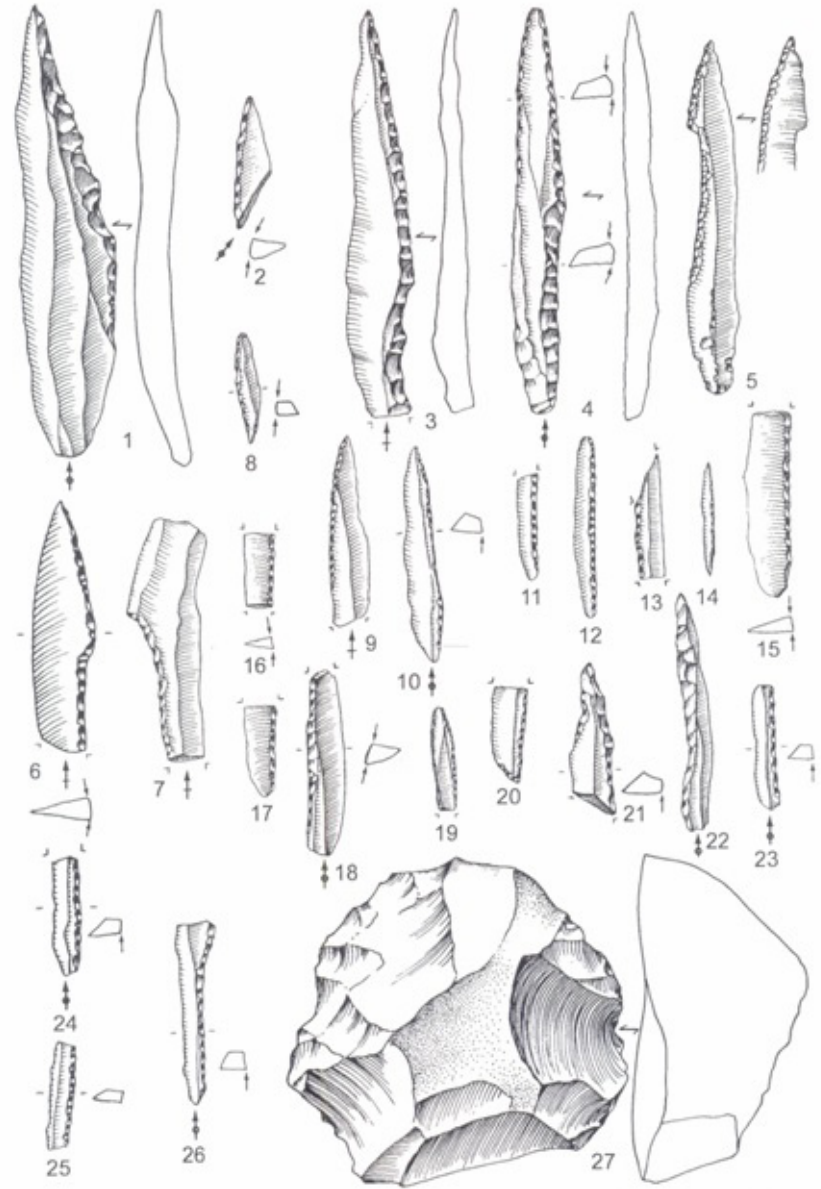

Fig. 4 Mitoc – Malu Galben. Gravettien IV: unelte de silex, după M. Otte, V. Chirica, P. Haesaerts, 2007, fig. 33.

Fig. 5. Ripiceni-Izvor. Vedere generală

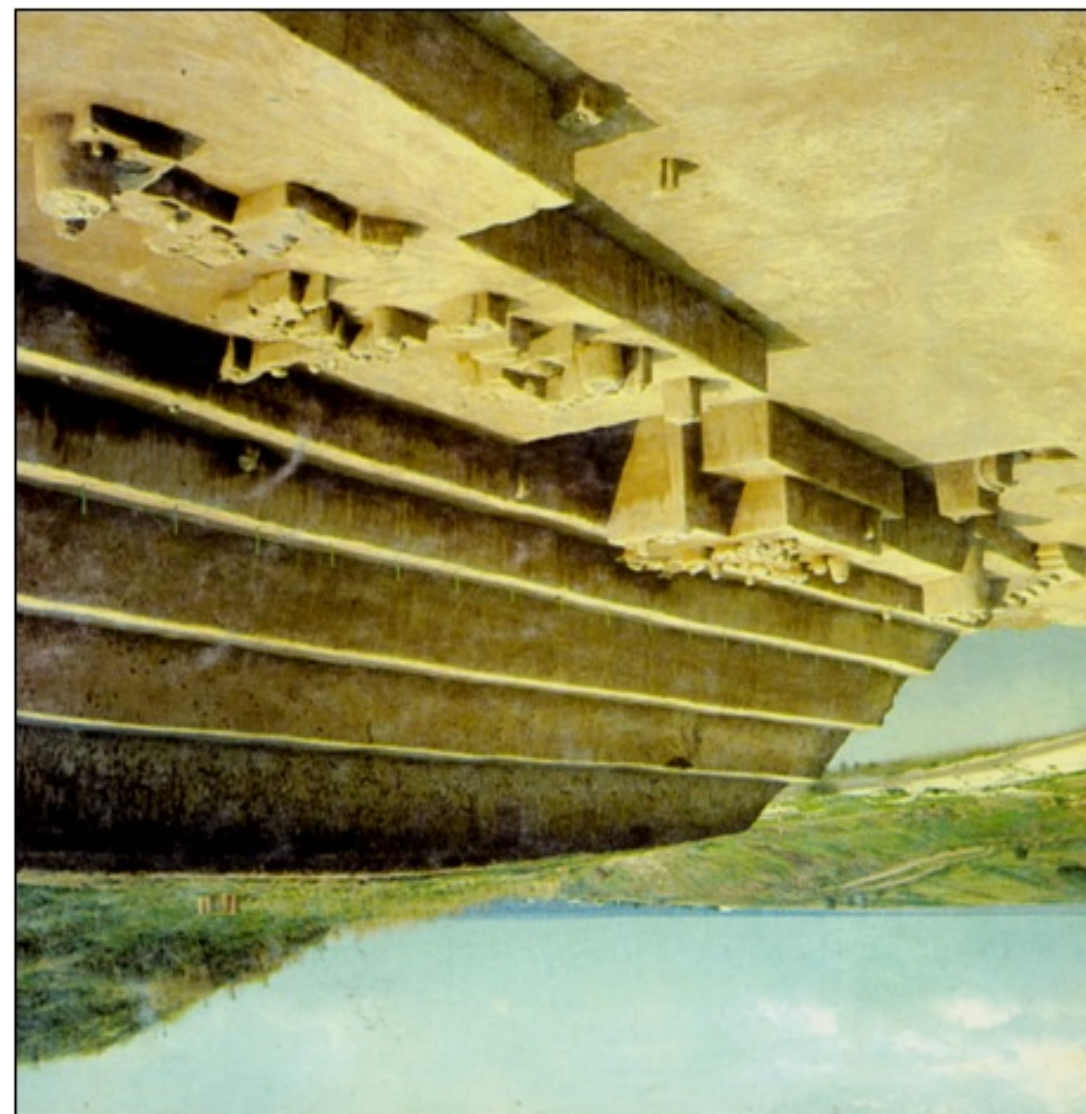

Fig. 5. Ripiceni-Izvor. Vedere generală

Fig. 6. **Mitoc – Malu Galben**. Distribuția eșantioanelor și datelor C¹⁴ în secvența stratigrafică a sitului. Abrevieri: P = periglaciuar, cu gheață sau permafrost activ; A = arctic; SA = subarctic; B = boreal; T = temperat, după M. Otte, V. Chirica, P. Haesaerts, 2007, p. 28

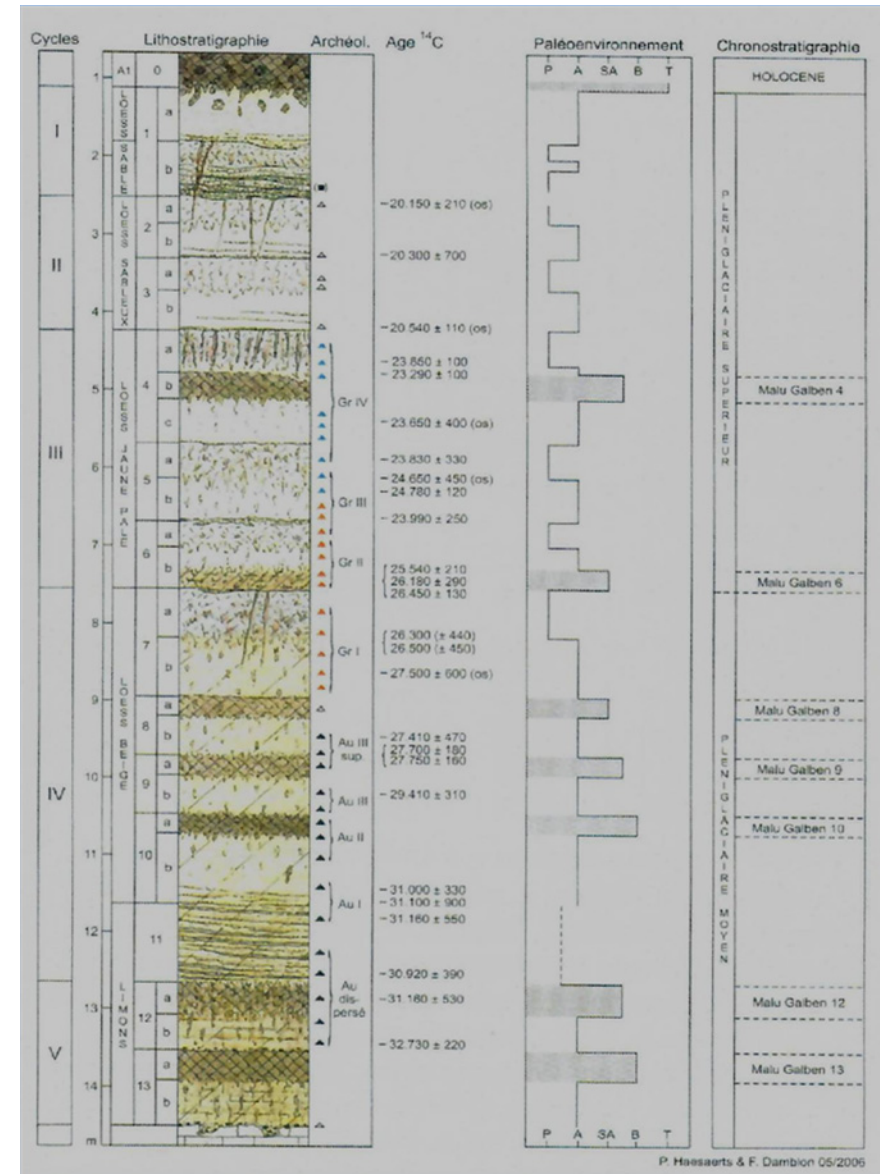
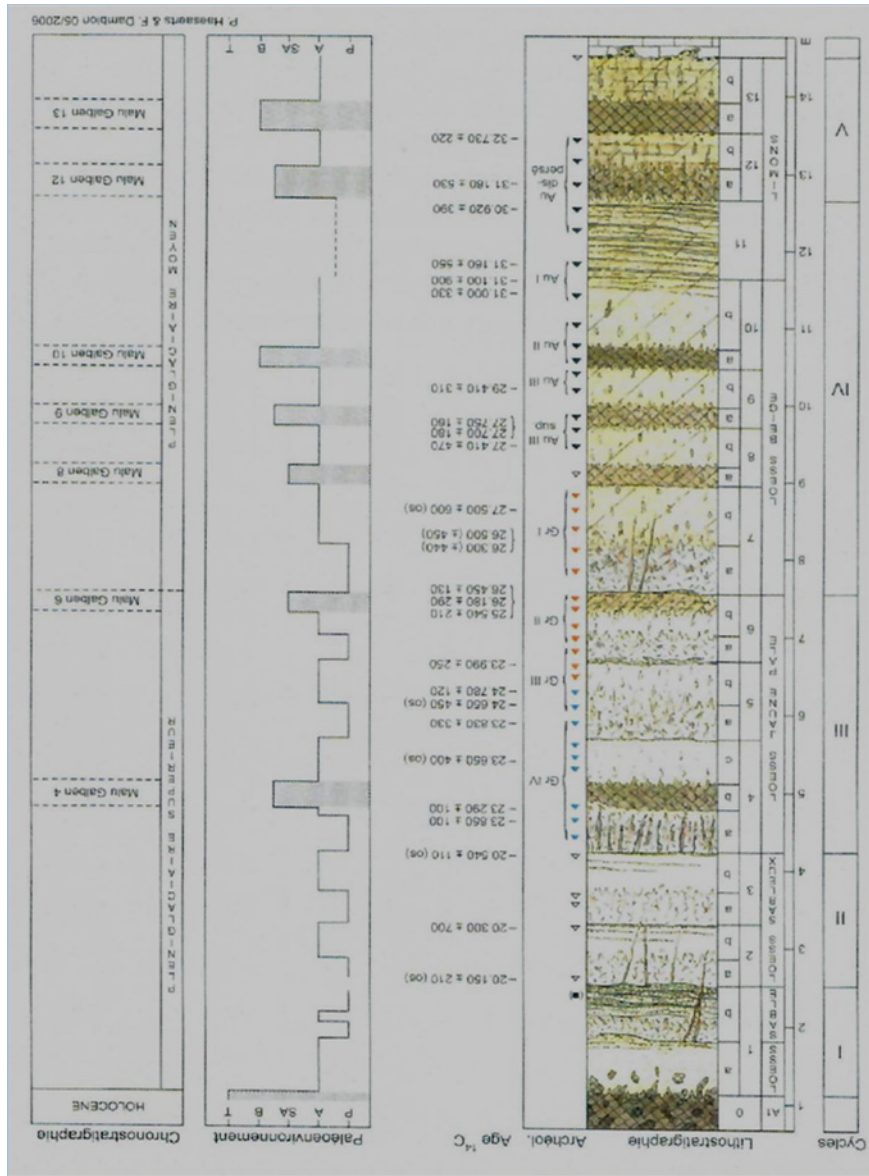

Fig. 6. **Mitoc – Malu Galben**. Distribuția eșantioanelor și datelor C¹⁴ în secvența stratigrafică a sitului. Abrevieri: P = periglaciuar, cu gheață sau permafrost activ; A = arctic; SA = subarctic; B = boreal; T = temperat, după M. Otte, V. Chirica, P. Haesaerts, 2007, p. 28